

A Small Treatise on the Interpretation of the *Phthorai*

Bjarne Schartau and Christian Troelsgård

In a number of post-Byzantine musical MSS from the 17th-18th centuries can be found a small treatise in two parts with the common caption Ἑρμηνεία τῶν φθορῶν ὅπου εἶναι εἰς τοὺς οἴκους, καὶ εἰς τὰς δοχεῖς, καὶ ἄλλα τινά ("Interpretation of the *phthorai* that can be found in the stanzas [of the Akathistos Hymn], and in the Dochai [of the Prokeimena for Hesperinos] and certain other things").

The language of the treatise is an 'intermediary' type of Modern Greek that was employed by certain men of letters in the *Tourkokratia*, rather than the more common 'ecclesiastical *katharevousa*' of the majority of such texts; a fact that suggests a date not earlier than the second half of the 16th cent. A *terminus ante quem* is provided by the MS K (Athous Koutloumousiou 461) which is dated and subscribed in October A.D. 1680.

Below is offered the Greek text of the treatise, edited from a number of the same MSS as used for Schartau's edition of "Anonymous Questions and Answers"¹, wherefore we employ the same sigla for the MSS in question as used in that edition:

- A Athens, EBE (National Library) 965, 18th cent. (?), 45^r-51^r
- H Jerusalem, Patr. gr. 332, 17th cent., 114^v-121^r
- I Athous Iviron 1279 (5399), A.D. 1722, 149^r-156^v
- K Athous Koutloumousiou 461, A.D. 1680, 217^v-224^r
- M Athens, EBE (National Library) 811 (*olim* Metochion tou Panagiotou Taphou 890), 17th cent., 120^r-126^r
- V Athens, EBE (National Library) 968, 17th cent. (?), 134^v-142^r

We have used M as a basis for the edition. Orthographic normalisation has been limited to a minimum (e.g. the MSS write τὰς δοχεῖς (*ταῖς δοχαῖς*) for τὰς δοχῆς in accordance with the practice of the 17th-19th centuries). The spelling *πεταστή*, so frequent in MSS of the era, has been standardized to *πεταστή*. The *punctuation* of the MSS has been altered by us *passim*.

The *apparatus criticus* is highly selective, only comprising the most interesting variant readings. One MS A (Athens, EBE 965) offers a text clearly inferior (omissions, distortions) to that of the other text-witnesses, at the same time omitting all musical quotations. This MS has therefore been eliminated. The MS V (Athens, EBE 968) also omits the musical quotations, but offers an otherwise sound text.

The text quotes a number of passages from the Akathistos setting by Ioannes Kladas the Lampadarios (first quarter of the 15th c.) as included in MS Sinai gr. 1506 (15th c.), some passages from the 'classical' Kalophonic Sticherarion as included in MS Sinai gr. 1251 (15th c.), and, finally, some passages from the Hesperinos Prokeimena of the weekdays as represented by MS Athos, Laura Epsilon 148 (16th c.). Arabic numerals in the text refer to the "Musical examples" below, where the longer musical quotes are cited from M or I and, when possible, also from one of the musical MSS mentioned above. Single neumes, signatures, and short musical phrases are inserted in the text.

Only a minimum of references and notes are added; otherwise the Greek text is meant to speak for itself, though it will of course be natural to compare it throughout with the treatment of the *phthorai* by Manuel Chrysaphes, the Lampadarios (mid. 15th century)², and with the contexts of the musical examples as found in the *Oikematarion*, the Kalophonic *Sticherarion* and the *Akolouthiai* MSS.

¹ Anonymous Questions and Answers on the Interval Signs, edited by Bjarne Schartau. *Monumenta Musicae Byzantinae. Corpus Scriptorum de Re Musica. Vol. IV.* Wien 1997.

² The Treatise of Manuel Chrysaphes, the Lampadarios, edited by Dimitri E. Conomos. *Monumenta Musicae Byzantinae. Corpus Scriptorum de Re Musica. Vol. II.* Wien 1985 [henceforth "Manuel Chrysaphes"].

35 Εἰς τὰ Εἰσόδια ἦχος α «Εὐφραίνου Ἰωακείμ»⁹ ψάλλεις [εἰς] πρῶτον, καὶ εἰς
 ὀλίγον εὐρίσκεις μίαν θέσιν καὶ πρόσχες (8) νὰ τὴν κάμης νενανῶ. νὰ κατέβης
 τὴν φθορὰν α τοῦ πλαγίου δευτέρου, διατὶ καθὼς ἔρχεσαι μὲ τὸν πρῶτον ὅπου
 ἀρχίζεις, [καὶ] ἔρχεσαι βαρύν, καὶ ἡ φθορὰ τὸν κάμνει πλαγίου δευτέρου πλ β
 40 (9). καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή [της πλ β μὲ τὴν φθορὰν ὅπου κατεβαίνει, καὶ
 κάμνεις μὲ τὸν νοὺν σου πλ α μέλος καὶ ἀναβαίνει τὰ δύο ὀλίγα — π^α καὶ
 εἶναι ἡ παραλλαγή τέταρτος, καὶ κάμνεις τρίτου μέλος, καὶ τρέχε, καὶ πάλιν
 εὐρίσκεις ταύτην τὴν θέσιν (10) καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή] του πλαγίου δευτέρου
 χαμηλά. ἀπὸ τοῦ πλαγίου τετάρτου δύο κάτω τὴν θέσιν ἀνέβα νενανῶ (11) καὶ
 45 εἶναι ἡ παραλλαγή της ἄγια καὶ κάμνεις νενανῶ. καὶ ἔρχεσαι εἰς τὴν θέσιν (12)
 ἕως ὅπου νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (13) καὶ ὁ ἀπόστροφος εἶναι ἀπὸ τοῦ
 πλαγίου δευτέρου, κάτω μίαν φωνὴν καὶ ἀνεβαίνει τὸ ὀλίγον καὶ τὰ δύο
 κεντήματα με τὴν φθορὰν τοῦ δευτέρου ➔ καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή πλαγίου
 δευτέρου. καὶ τελειώνει ἀνέανες μέλος, διὰ νὰ εὔρης νὰ κάμης τρίτου μέλος τὰ
 50 δύο ὀλίγα — π^α καὶ ἡ παραλλαγή του εἶναι τέταρτος καὶ τελειώνει[ς] τὸ μέλος
 αὐτοῦ.

Ἀπὸ τῶν μεγάλων δοχῶν «Σήμερον γεννᾶται ἐκ παρθένου ὁ δρακί»¹⁰ ψάλλεις
 πλ β' ἕως νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (14) καὶ εἶναι πλαγίου δευτέρου ἡ
 55 παραλλαγή του καὶ κάμνεις μὲ τὸν νοὺν σου πλ α^{ου} καὶ ἀναβαίνει τὴν θέσιν
 ταύτην (15). καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή του τέταρτος καὶ κάμνεις τρίτον. τὲς
 ὀρθιες¹¹ ~~α~~ ^β μὲ τὴν ὀξεῖαν καὶ τοὺς δύο ἀποστροφους μὲ λέγετο[ς],¹² καὶ
 εἶναι ἡ παραλλαγή βαρὺς, καὶ μετὰ ταῦτα εὐρίσκεις ταύτην τὴν θέσιν (16)
 καὶ εἶναι βαρὺς καὶ κάμνεις λέγετο[ς] καὶ κατεβαίνει μίαν φωνὴν (17) καὶ εἶναι
 60 ἡ παραλλαγή του πλ β καὶ κάμνεις μέτρος νενανῶ. καὶ τελειώνει πλαγίου
 δευτέρου.

[Εἰς τὸ] «Παρακοὴ καὶ συμβουλὴ καὶ γεῦσις»¹³ ηχ α' καὶ ψάλλεις πρῶτου
 μέλος ἕως νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (18) καὶ εἶναι τῆς θέσεως τρίτος ἡ τῆς
 65 βαρείας μετὰ τῆς ἀπορροφῆς πλ α' καὶ ἀνεβαίνει τὴν πετασθὴν μὲ τὰ δύο
 κεντήματα, καὶ εἶναι τὰ δύο κεντήματα τρίτος καὶ κάμνεις νενανῶ καὶ
 κατεβαίνει [τὸ ἐλαφρὸν ➔ μέλος νενανῶ καὶ ἀνεβαίνει τὴν βαρεῖαν μὲ τὸ
 κέντημα καὶ κάμνεις νενανῶ. καὶ κατεβαίνει τὸν ἀπόστροφον \ ] μέλος νεανὲς

38 καὶ ἡ φθορὰ τὸν κάμνει] καὶ κάμνει το ἡ φθορὰ ΗΙΚΨ 39 δουλεύεις]
 τρέχεις ΗΚ 40-43 της πλ β ... παραλλαγή om. ΗΜV 41 τρέχε] τρέχοντα
 ΙΚ 47 ἀνεβαίνει] ἀνέβα ΗΜV 51 αὐτοῦ.] αὐτοῦ. ἰδιόμελον πλ β. ΜV
 αὐτοῦ ἰδιόμελον. Η 58 παραλλαγή] (παρακλητική του) ἦγουν παραλλαγή
 Μ 59 κατεβαίνει] κατεβάζεις Κ 60 μέτρος] μέτρον ΜV 62
 Εἰς τὸ om. ΗΜV 64 τρίτος om. ΗΙΜV 64 μετὰ corr. μὲ codd. 67-68
 τὸ ἐλαφρὸν ... ἀπόστροφον om. Μ

- καὶ κτυπᾷς τὴν βαρεῖαν με τὸ ἐλαφρὸν καὶ κάμνεις ὥσαν μέρος [λέγετο[ς]. καὶ
70 ψάλλεις τετάρτου μέρος.] καὶ πάλιν εὐρίσκεις ταύτην τὴν θέσιν (19). καὶ
ψάλλεις μέρος πρώτου καὶ πάλιν εὐρίσκεις ταύτην τὴν θέσιν (20) καὶ εἶναι ἡ
παραλλαγή του νεανῆς. καὶ κατεβαίνεις τὸν ἀπόστροφον καὶ κάμνεις νεανῶ,
καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή του πλ α' καὶ πάλιν (21) καὶ ἡ παραλλαγή τοῦ ὀλίγου
μετὰ τοῦ ἀποδέρματος εἶναι ἅγια [δ] εἰς τὴν ἐννοιαν ὅπου κάμνομεν τοῦ
75 πλαγίου δευτέρου, τὸ ἅγια τοῦ νεανῆς, καὶ κάμνεις βαρὺν μέτρος. καὶ
ἀνεβαίνεις ταύτην τὴν θέσιν, καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή της γ' (22), καὶ ἀνεβαίνεις
ἀπὸ τοῦ τρίτου. ὅπου εἶναι τὸ ὀλίγον μετὰ τὸ κέντημα, ἀνεβαίνεις [τὰ δύο ὀλίγα
νὰ κατεβαίνης] νεανῆς. καὶ τὴν ἄλλην θέσιν εἰς τὴν κατάληξιν της μέρος
νεανῶ, καὶ δούλευσε αὐτὴν τὴν θέσιν (23) καὶ ἀναβαίνεις τὰ δύο ὀλίγα ὅπου
80 εἶναι τὸ κρατημοῦπόρροον καὶ κάμνεις δευτέρου μέρος. καὶ τὴν ἄλλην θέσιν
κάμνεις νεανῶ, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν εἶναι νεανῆς καὶ ἀνεβαίνεις τὸ ὀλίγον
καὶ κάμνεις νεανῶ [πάλιν] τὸ ὀλίγον μετὰ τὸ κρατημοῦπόρροον. καὶ ἔσω κάμνεις
μέρος νεανῆς. καὶ ἀνεβαίνεις τὸ ὀλίγον, ὅπου εἶναι ἡ παραλλαγή του ἅγια [δ]
καὶ κάμνεις το νεανῶ: [διατὶ ἐπειδὴ κάμνεις τὸν τρίτον νεανῆς καὶ ψάλλεις
85 μέρος νεανῶ,] καὶ τὸ ἅγια γίνεται νεανῶ. καὶ πάλιν ἡ θέσις αὕτη (24) μετὰ τὸν
ἀπόστροφον, καὶ ὁ ἀπόστροφος στέκει διὰ τὴν παραλλαγήν μονάχα, ὅμως δὲν
ψάλλεται. καὶ νὰ κάμης δευτέρου μέρος, καὶ τὸ ὀλίγον μετὰ τὸ κέντημα, ἡ
παραλλαγή του εἶναι νανῶ, τὸ δὲ ὀλίγον μετὰ τὴν διπλὴν εἶναι ἅγια, [καὶ] κάμνεις
νεανῶ μέρος καὶ τελειώνεις νεανῶ.
90 Εἰς τὸ τέταρτον τὸ φθορικόν, ὅπου εἶναι εἰς τὸ κρατηματάρ¹⁴, ψάλλεις
τέταρτον καὶ εὐρίσκεις ἑπταφωνίαν νεανῶ (25). καὶ ψάλλοντας ἀφαίρεις τὸ
νεανῶ (26) καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή του μετὰ τὴν βαρεῖαν ἅγια τρεῖς. καὶ κάτω
ἀπὸ τὴν ἑπταφωνίαν τοῦ νεανῶ. καὶ ἀφήνεις τὸ ὀλίγον μετὰ τὸ ἴσον διὰ νὰ κάμης
95 τετάρτου μέρος, αἱ δὲ ἐπίλοιποι φθοραὶ τὸ αὐτὸ κάμνουσιν. ὁμοίως ὥσαν
κατεβαίνεις τὴν ἀπάνω θέσιν, καὶ κάμνεις μέτρος ἅγια.

69 λέγετο[ς] καὶ ψάλλεις τετάρτου μέρος om. M 71 καὶ] μὰ H
72 κατεβαίνεις] κατεβάζεις IK 73 τοῦ ὀλίγου] του ὀλίγον HM
75 μέτρος] μέτρον M 76 ἀπὸ τὸν τρίτον IHM ἀπὸ τοῦτον V
76 ἀνεβαίνεις] ἀνεβάζεις IKM 77 τὰ δύο ὀλίγα νὰ κατεβαίνης om. HM
81 εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν] αὐτὴ ἡ θέσις IK 82 καὶ κάμνεις νεανῶ [πάλιν K] τὸ
ὀλίγον om. HM 83 ὅπου εἶναι] ὅ ἐστιν M ὁ εἶναι H 84 καὶ κάμνεις το]
καὶ το ποιεῖς M 84-85 διατὶ ἐπειδὴ ... μέρος νεανῶ, om. HM 85 καὶ γίνεται
καὶ ἅγια M 86 μονάχα] μόνον M 86 ὅμως (μὰ I) δὲ ψάλλεται] καὶ οὐχὶ γὰρ
νὰ ψάλλεται M 87 δευτέρον H MV 88 καὶ om. HM 90 τὸ φθορικόν
τὸ τέταρτον HIKV 91 καὶ ψάλλοντας ἀφαίρεις] καὶ ψάλλεις το (καὶ KV)
κόπτεις HK καὶ κόπτεις το I 95 ἅγια μέτρος HK

Τὰ προκείμενα τῆς ὅλης ἑβδομάδος:

Εἰς τὴν πρώτην δοχὴν, καὶ εἰς τὸ «Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε [τὸν κύριον]» ἔχει
 100 ἔννοιαν. διότι ἀρχίζεις πρῶτον καὶ ἀνεβαίνεις τὸ ἔμπροσθεν ὀλίγον, καὶ εἶναι ἡ
 παραλλαγή του νεανῆς. καὶ τὸ κάμνεις νεανῶ καὶ ἔρχεσαι εἰς τὸ σείσμα (27) ἡ
 δὲ παραλλαγή του εἶναι νανά καὶ ἀνεβαίνεις ἄλλην μίαν διὰ νὰ κάμης
 δευτέρου μέλος καὶ καταβαίνεις τὸ ἑλαφρόν. οἱ δὲ σύνδεσμοι ὑποτάσσονται
 105 καὶ ἔμπροσθεν εἶναι ἡ θέσις αὕτη καὶ καταβαίνεις τὸν ἀπὸστροφον
 καὶ τὴν πετασθὴν καὶ κάμνεις ἴσον, καὶ ἀντὶς νὰ τελειώσης νεανῶ, ἀπὸ τὸ
 ἐπάνω νεανῶ ὡσὰν νεανῆς καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή του νανά. καὶ ἀναβαίνεις
 ἄλλην μίαν φωνὴν ἀπὸ τὸ κέντημα διὰ νὰ κάμης σείσμα.

Εἰς [δὲ] τὴν δευτέραν δοχὴν τὸ «[Κύριος] εἰσακούσεταιί μου ἐν τῷ
 κεκρα<γέναι>» εἶναι πλ α': ἔχει θέσεις δύο σείσματα (28) καὶ εἶναι [τὸ] ὀλίγον
 110 μὲ τὸ σείσμα α', καὶ κάμνεις δεύτερον ἦγουν νεανῆς. καὶ κατεβαίνεις [εἰς] τὸ
 ἑλαφρόν καὶ κάμνεις νεανῶ, καὶ εἰς τὸ ἄλλο [σεισμα κρατεῖς] ἴσον, καὶ δὲν
 ἀναβαίνεις τὸ ὀλίγον τοῦ πιάσματος, μόνον κάμνεις ἴσον καὶ κατεβαίνεις τὸ
 ἑλαφρόν μοναχά, καὶ γίνεται νεανῶ μέλος καὶ ἔτζι τελειώνεις.

Εἰς τὴν μεγάλην δοχὴν τὸ «Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε τὸν κύριον» ψάλλεις
 115 πλαγίου πρῶτου ἕως ὅπου νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (29) καὶ εἶναι τὸ ὀλίγον
 ἅγια τρεῖς ἀπάνω ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου ἀρχίσες τὴν δοχὴν, καὶ κατέβα μίαν ξένην
 φωνὴν νὰ κάμης τὸν βαρὺν νεανῆς. καὶ ἀνέβα δύο φωνὰς νὰ γένῃ ὁ πρῶτος
 νεανῆς ἕως ὅπου νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (30). Καὶ ἄλλιν εἰς τὸ ᾧδε ἀρχίζεις
 120 τρίτου μέλος, καὶ παραλλαγήν ἕως ὅπου νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (31) ἕως
 τέλους τῆς δοχῆς.

Εἰς δὲ τὴν δευτέραν δοχὴν εἶναι ἡ ἀρχὴ πλαγίου πρῶτου καὶ ψάλλεις
 μέλος καὶ παραλλαγήν του ἕως ὅπου νὰ εὔρης ταύτην τὴν θέσιν (32) καὶ κάμνεις
 [καὶ] μέλος ἕως τέλους, ἀμὴ εἶναι ἡ παραλλαγή του εἰς τὴν καμπάναν τῆς
 ἀρχῆς¹⁵.

125 Εἰς τὴν τρίτην δοχὴν τὸ «Ελεός σου κύριε» [το] ἀρχίζεις πλαγίου
 πρῶτου, καὶ ψάλλεις ἕως ὅπου νὰ εὔρης τὴν θέσιν ταύτην (33) καὶ εἶναι ἀπὸ τὸ
 ἀνέανες ὅπου ἀρχίζομεν δύο ἀπάνω τὸ ἓνα ὀλίγον, καὶ κάμνεις μέλος πρῶτου,

101 κάμνε IK   109 δύο θέσεις IKMV   109 σείσμα HM   111 σείσμα
 κρατεῖς om. HM   112 τὸ ὀλίγον] τὴν ὀξείαν HV   112 μόνον] ἄλλὰ M
 113 μοναχά] μόνον M   113 ἔτζι] οὕτως IKM   116 ἀρχίζεις K
 117 ἀνέβα] ἀναβαίνεις HIKV   118 ὅπου νὰ τελειώσεις ταύτην (ἐτούτην
 IKV) τὴν θέσιν HK   119 τὸ ᾧδε] ἔπειτα K

καὶ τὸ ἄλλο μέλος δευτέρου. ἡ δὲ παραλλαγή του εἶναι ἀπὸ τὴν ἀρχὴν
 130 τετραφωνία, ἤχος πρῶτος καὶ πιάνεις τὸ ἴσον μὲ τὴν ὀξείαν καὶ κάμνεις τρίτον
 μέλος, καὶ κατεβαίνεις ἅγια μέλος μόνον, μὰ ἡ παραλλαγή του εἶναι νεανὲς
 ἀπὸ δὲ τὸν τετραφωνοῦντα πρῶτον μίαν ἀπάνω κάμνεις τὸν τρίτον. καὶ ἀντί[ς] νὰ
 κατέβης βαρύν, κατεβαίνεις νεάγχε πλ δ' μέλος, ὅμως ἡ παραλλαγή του εἶναι
 βαρὺς καὶ εἰς τὸ ὀλίγον δουλεύεις τὸ μέλος τοῦ πλαγίου τετάρτου ἕως ὅπου νὰ
 135 εὗρης ταύτην τὴν θέσιν (34) ἐπειδὴ γίνεται τὸ ἄνανες ἂ νεανὲς μέλος. τὸ δὲ
 νεανὲς γίνεται νανὰ μέλος. καὶ πάλιν τὸ νανὰ γίνεται νενανώ. ἀπάνω εἰς τὴν
 ἀπάνω θέσιν ὅπου εἶναι τὸ κρατημοῦπόρροον καὶ πηγαίνεις ἕως ὅπου νὰ εὗρης
 ταύτην τὴν θέσιν (35) ἐπάνω εἰς τὴν πετασθὴν μὲ τὸ ὀλίγον (36) καὶ εἶναι πρῶτος.
 ἡ δὲ παραλλαγή του [εἶναι] τρίτος καὶ ἔρχεται μὲ τὴν φθορὰν τοῦ νεανὲς τὸν
 ἀπόστροφον μὲ τὴν πετασθὴν ὡσὰν νενανώ, καὶ εἶναι ἡ παραλλαγή του βαρὺς.
 140 καὶ ἀναβαίνεις τὸ ὀλίγον καὶ κάμνεις πρῶτον καὶ πηγαίνεις ὀλίγον καὶ εὐρίσκεις
 αὐτὴν τὴν θέσιν (37) καὶ ἀπάνω εἰς τὸ ὀλίγον ὅπου ἔχει τὴν διπλὴν. ἡ
 παραλλαγή του τέταρτος, καὶ κάμνεις νενανώ ἕως τέλους.

[Ἐν πάσαις δὲ ταῖς δοχαῖς ποιούμεεν προθέσεις καὶ ἀφαιρέσεις εἰς τὸ
 145 «Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε τὸν κύριον». εἰς τὴν ἀρχὴν ἐμπρὸς εἰς τὸ σείσμα ἔχει μίαν
 φωνήν, καὶ εἶναι μέτρος νεανὲς, καὶ τὸ κάμνομεν νενανώ. εἴτα λαμβάνομεν καὶ
 ἄλλην ἀνιούσαν καὶ γίνεται νεανὲς, εἴτα κάμνομεν τὸ σείσμα τρεῖς καὶ τρεῖς.
 καὶ καταβαίνομεν τὸν ἀπόστροφον, καὶ δουλεύομεν τὴν πετασθὴν μὲ ἴσον ἀπὸ
 πάνω, τὸ δὲ τέλος γίνεται ἄνανες ὡσὰν νεανὲς, καὶ τέσσαρες ἐπάνω καθαρὸν
 νανά.]

130 μὰ] καὶ M ὅμως V 132 ὅμως] ἀμῆ IKV 133 δουλεύεις] τρέχεις
 HIKV 136 πηγαίνεις] τρέχεις HIKV 139 πετασθὴν] ἀπορροτὴν IKV
 σὰν IK 140 πηγαίνεις ὀλίγον] εἰς ὀλίγον τὸ ἔχεις V 143-149 *prima*
manu M, *manu altera* H, *om.* AIKV

Notes for the Greek text

³ Roman figures refer to the text of the Akathistos Hymn edited by Wellesz: The Akathistos Hymn introduced and transcribed by Egon Wellesz. *Monumenta Musicae Byzantinae. Transcripta Vol. IX*. Copenhagen 1957, Ixviii-Lxxx.

⁴ Conomos in Manuel Chrysaphes (English translation) everywhere writes *parallage* (in Italics). Hannick-Wolfram in Gabriel Hieromonachos, *Abhandlung über den Kirchengesang*. Herausgegeben von Chr. Hannick und G. Wolfram. *Monumenta Musicae Byzantinae. Corpus Scriptorum de Re Musica, Vol. I*. Wien 1985 [henceforth "Gabriel Hieromonachos"], (German translation) translate "Moduswechsel" (Greek text lines 567, 568, 573, 579, 591). Obviously, *parallage* here signifies a given step of the theoretical scale, as opposed alterations designated *melos* or *enallage*. The first part of the treatise concentrates on modulations and alterations indicated by double medial signatures, cf. J. Raasted: Intonation Formulas and Modal Signatures in Byzantine Musical MSS, *Monumenta Musicae Byzantinae. Subsidia Vol. VII*. Copenhagen 1957, 10-26 and 44-48.

⁵ The only occurrence in our treatise of the term *enallage*. Conomos in Manuel Chrysaphes translates varying: 219, 226, 240 "transposition"; 238 (vb. "transpose"); 236, 367, 385 "(small) change (of mode)"; 465 "(brief) alteration". Hannick-Wolfram in Gabriel Hieromonachos, 546 "die Modulation".

⁶ The term *tetraphonos* (with the corresponding verb) in (late) Byzantine musical terminology refers to the note four tones (steps = a fifth) above the fundamental note. Cf. Manuel Chrysaphes, lines 316, 325 and p. 55; Gabriel Hieromonachos, Index vocum (s.v. τετραφώνια, τετράφωνος).

⁷ Cf. e.g. Gabriel Hieromonachos, 394 (with German translation, p. 73).

⁸ A 'classical' definition of the term *thesis* can be found in Manuel Chrysaphes, (Greek text) lines 91-96 (pp. 40-41 with English translation). Cf. also Gabriel Hieromonachos, (Greek text) lines 374-399 (pp. 72-73 with German translation), where Hannick-Wolfram translate *thesis* by "melodische Figur".

⁹ Kalophonic Sticheron Pentekostarion for Nov 21, cf. Clara Adsua, The Kalophonic Sticherarion Sinai gr. 1251. CIMAGL 65 (1995), 30.

¹⁰ Kalophonic Sticheron Idiomelon for Dec 25, cf. Clara Adsua, op. cit., 33.

¹¹ τὲς ὀρθῆς. Cf. the term ὀρθιον συν τούτοις in Koukouzeles' Mega Ison. Maria Alexandru, Koukouzeles' Mega Ison, Ansätze einer kritischen Edition. CIMAGL 66 (1996), 11 (Formelbezeichnung, No. 12).

¹² On the λέγετος and its modern interpretation, cf. e.g. Δ. Γ. Παναγιωτόπουλος, Θεωρία και πράξις τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Athens 1986 (1st edition 1947), 184 and 197 ("Second Mode diatonic" = Fourth Mode heimologic).

¹³ Probably a piece from the Kalophonic Sticherarion.

¹⁴ κρατηματόρι is presumably referring to a specific κρότημα of the piece rather than to the *Kratematarion*.

¹⁵ εἰς τὴν καμπάναν τῆς ἀρχῆς. A rather enigmatic expression, for obvious reasons not to be associated with a certain κρότημα of that name. Are we here to think of a small bell used as a tuning fork?

 -ΡΕΥ-   ΣΑ-ΤΕ   2   11

13 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי

13 Sinai 1251(74v) דיִן ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי
-τε- ραν. ε- χε- ευ-λο-

14 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי

15 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי

14-15 Sinai 1251(111v)

ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי
-ται. εκ παρ- θε- νου

16 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי

17 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי

16-17 Sinai 1251(112r) ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי
-ου. ο δρ-α-κι

18 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי

19 M ם דיִן

20 M ם דיִן דִּבְרֵי

21 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי

22 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי

23 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי דִּבְרֵי

24 M ם דיִן

25 M ם דיִן דִּבְרֵי

26 M ם דיִן דִּבְרֵי

27 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי

27 A.E.148(13r) ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי
δη

28 M ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי 28 A.E.148(13v) ם דיִן דִּבְרֵי דִּבְרֵי
-εΙ-

29 M $\frac{1}{2} \text{H}_2\text{O}$ 30 M $\frac{1}{2} \text{H}_2\text{O}$

29-30 A.E.148(17r) $\pi\alpha - \chi\alpha\nu - \tau\epsilon\varsigma$

31 M —————

31 A.E.148(17r)
-0v

32 M זכר-הים-העתיק

32 A.E.148(17r)   \-σϵ- χϵ- ου- ε-

33 M $\frac{1}{\alpha} = -\frac{1}{\alpha}$ 33 A.E.148(17r) $\frac{1}{\alpha} = \frac{1}{\alpha}$
 $\frac{1}{\alpha} = \frac{1}{\alpha}$ $\frac{1}{\alpha} = \frac{1}{\alpha}$

34 M 34 A.E.148(17r)

35 M $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$ 36 M $\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{2}$

35-36 A.E.148(17r) $\overline{\epsilon} - \rho \alpha \zeta$ $\alpha - \nu \epsilon - \chi \alpha - \nu \epsilon \zeta$

37M ١-٢-٣-٤-٥

37 A.E.148(17r)
-00-